

Euroopa demokraatiapass

Euroopa Majandus- ja
Sotsiaalkomitee

Euroopa demokraatiapass

Euroopa Liidu kodanikuaktiivsuse juhend

Tere tulemast Euroopa Liitu (EL), maailma esimesse riigiülesesse osalusel põhinevasse demokraatiasse! ELi kodanikuna on Teil põhiseaduslik õigus mõjutada eeskirju, mis kehtivad peaaegu 450 miljonile inimesele enam kui 4 miljoni ruutkilomeetri suurusel alal 27 liikmesriigis. Võite öelda, et see on tore küll, aga KUIDAS ma saan tegelikult oma hääle kuuldavaks teha? Sellele küsimusele vastab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi „komitee“) käesolev väljaanne. See on Teie ELi kodanikuaktiivsuse juhend.

Väljaande eesmärk on Teid aidata ja juhendada, kuidas oma hääle kuuldavaks teha. Selleks esitatakse esmalt mõni põhiküsimus. Kas teema puhul, mida soovite käsitleda, on tegemist tõeliselt Euroopa Liidu tasandi küsimusega või on

soovitav alustada kohalikult tasandilt? Kui sihiks on kogu Euroopa, siis kuidas saaksite oma mõtet kõige arukamalt ja edukamalt teostada? Võib-olla piisab sellest, kui saadate e-kirja enda saadikule Euroopa Parlamendis või ehk tuleks hoopis saata petitsioon otse Euroopa Parlamendile?

Vahest peaksite ühinema mõne kodanikuühiskonna organisatsiooni või hoopis erakonnaga ning ise kandideerima? Või korraldaksite Euroopa kodanikualgatuse ja toetaksite seda õigusaktide ettevalmistamiseks?

Euroopa demokraatiapassi koostas ja selleks vajaliku uurimistöö tegi Bruno Kaufmann. Komitee avaldab ja ajakohastab passi ja teeb selle kättesaadavaks 24 ametlikus keeles. Käesolev juhend on loodud Teile abivahendiks ajastamise (millal peaksite aktiivsust üles näitama?), meeskonna (kellega peaksite oma jõud ühendama?) ja vahendite (millist kättesaadavat osalemisvahendit tuleks kasutada?) osas Euroopa Liidu kodanikuaktiivsuse ja osalusdemokraatia elluviimisel.

Just Teie hää! Teie Euroopa! See on Teie Euroopa demokraatia- ja kodanikuaktiivsuse pass!

- 5 | ★ **LÜHIÜLEVAADE**
Euroopa kodanikuaktiivsusest
- 8 | ★ **Kohaliku, piirkondliku, riikliku ja riigiülese inimeste mõjuvõimu
TEEJUHT**
- 10 | ★ **MINU HÄÄL EUROOPAS**
Tere tulemast Euroopa poliitika suurele lavale!
- 12 | ★ **KUIDAS SEDA ÕIGESTI TEHA**
Teie idee, küsimus, ajahetk, meeskond ja töövahend
- 14 | ★ **EUROOPA TEEMAD**
põllumajandusest teadusuuringuteni
- 16 | ★ **OSALUSVAHENDID**
kaebus, nõustamine, konsulteerimine, algatus ja muud vahendid
- 19 | ★ **EUROOPA KODANIKUALGATUSE JUHEND**
Kuidas Euroopa kodanikualgatus kasutada
- 33 | ★ **RIIKIDEVAHELINE SILD**
Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
- 35 | ★ **ROHKEM TOETUST**
Toetust võib leida mitmelt poolt – peate seda lihtsalt kasutama

Euroopa demokraatiapass kuulub

.....
(nimi)

.....
(kontaktandmed)

kes on täieõiguslik kodanik (märkida linnukesega)

☐ omavalitsuses

☐ piirkonnas/maakonnas/provintsis

☐ (riigi nimi)

☐ **Euroopa Liidus**

☐ (muu poliitiline üksus)

☐ (muu poliitiline üksus)

Ei tea veel kindlalt oma kodakondsust? Vaadake oma passi või ID-kaarti või konsulteerige oma kodulinna teabeametnikuga. Täiendava abi saamiseks selle väljaande kasutamisel võtke ühendust aadressil citizensinitiative@eesc.europa.eu.

LÜHIÜLEVAADE

Euroopa kodanikuaktiivsusest

1. Teie põhiõigused

ELi kodaniku staatus pakub nelja liiki poliitilisi õigusi ja vabadusi:

- ELi territooriumil vabalt liikuda, elada ja töötada;
- saada väljaspool ELi kaitset ELi mis tahes liikmesriigi diplomaatiliselt esinduselt;
- hääletada ja kandideerida kohalikel ja ELi valimistel mis tahes liikmesriigis;
- osaleda ELi õigusloomeprotsessis, pöördudes näiteks petitsiooniga Euroopa Parlamendi poole või korraldades/toetades Euroopa kodanikualgatust.

2. Natuke ajaloost

1. november 1993 – kas tuleb tuttav ette? Alates sellest päevast on kõigi liikmesriikide kodanikel uus õiguslik seisund „Euroopa Liidu kodanik“. Sel päeval sai (majanduslikust) Euroopa Ühendusest (poliitiline) Euroopa Liit. Siiani on see liit maailma ajaloos ainulaadne – ükski teine kodanik mujal maailmas ei saa kasutada riigiülest õigust osaleda aktiivselt riigiülestes õigusaktide kujundamisel. Sellest ajast saadik on süstemaatiliselt tugevdatud ametlikke õigusi, et Teie hääli kuuldavaks teha, kõige võimsamalt Euroopa kodanikualgatuse loomisega 2012. aastal. Seda vahendit ajakohastati uuesti 2020. aastal, parandades veelgi võimalusi Teie hääli kuuldavaks teha.

3. Veel ei ole ELi kodanik?

On vaid üks viis, kuidas saada Euroopa Liidu kodanikuks. Peate olema või saama (praegu) 27 liikmesriigist ühe täieõiguslikuks kodanikuks. Ehk teisistõnu – see ei ole võimalik, kui Te ei ole samal ajal ühe liikmesriigi kodanik. ELi kodakondsus täiendab kohalikku, piirkondlikku ja riiklikku kodakondsust, kuid ei asenda seda kunagi. Teil on õigus üha rohkemates liikmesriikides toetada kodanikualgatust (eriti Euroopa kodanikualgatust) ja osaleda valimistel, kui olete 16aastane, samas kui teistes riikides peate ootama, kuni saate 17 või 18aastaseks.

►► *Lisateave valimisvanuse alampiiri kohta ja/või Euroopa kodanikualgatuse toetamise kohta liikmesriikides: europea.eu/citizens-initiative/data-requirements-et.*

Saage aktiivseks ELi kodanikuks!

Olge kursis!

Teil on õigus teada täpselt, mis Euroopa Liidus toimub, et küsida ja saada teavet põhimõtteliselt kõige kohta, mida ELis tehakse. Teil on ka seaduslik õigus tutvuda kõigi ELi institutsioonide dokumentidega. See õigus on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (artikkel 42) ja Euroopa Liidu toimimise lepingus (artikkel 15).

Europe Directi teenuse kaudu saate vastused oma küsimustele ELi kohta oma emakeeles [europa.eu/europedirect, tel 00 800 6 7 8 9 10 11 (tööpäevadel kell 9.00–18.00 Kesk-Euroopa aja järgi)]. Te peaksite saama esialgse vastuse kolme tööpäeva jooksul. Teenuste hulka kuulub (teatud) ELi trükiste tasuta kohaletoimetamine posti teel.

Õelge oma arvamust!

Kuna Euroopa Liidul on suur mõju Teie igapäevaelule, on tähtis teada, et ELi avalik otsustusprotsess peab seaduse kohaselt olema avatud ja paindlik. Sellest tulenevalt on ELi institutsioonidel kohustus pidada „avatud, läbipaistvat ja korrapärast dialoogi“ ([Euroopa Liidu lepingu](#) ehk [Lissaboni lepingu artikli 11 lõige 2](#)) ja korraldada „asjassepuutuvate isikutega laiapõhjalisi konsultatsioone, et tagada liidu meetmete järjekindlus ja läbipaistvus“ (Euroopa Liidu lepingu artikli 11 lõige 3).

►► „Avaldage arvamust!“ veebisait on ametlik teabepunkt, kust leiате käimasolevad konsultatsioonid ja arutelud poliitiliste otsuste tegemise kohta Euroopas. Registreerudes saate tellida teateid e-kirja vahendusel ja Teid võidakse isegi kutsuda osalema ametlikel konsultatsioonidel: ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say.

Osalege!

Euroopa Liit on nüüdisaegne esindusdemokraatia, mida kodanikud ühiselt reguleerivad nii kaudselt (institutsioonide kaudu) kui ka otse (osalusvahendite teel). ELi põhilised hartad, lepingud ja õigusaktid on kooskõlas inimõiguste ülddeklaratsiooni artikliga 21, milles sätestatakse: „Igaühel on õigus /---/ vahetult /---/ võtta osa oma riigi valitsemisest.“ Esimest korda maailma ajaloos viiakse see praktika riigiülesele tasandile. Teisisõnu: Teil on täielik õigus ja olete väga teretulnud aktiivselt osalema ELi poliitika kujundamise protsessis, näiteks ühinedes mõne Euroopa Parlamendis esindatud erakonnaga [europarl.europa.eu], esitades Euroopa Parlamendile petitsiooni [petiport.europarl.europa.eu] või osaledes Euroopa kodanike paneelaruteludes [citizens.ec.europa.eu]. ELi osalusdemokraatia kõige võimsam vahend on Euroopa kodanikualgatus [ec.europa.eu/citizens-initiative], mis lubab Teil osaleda Euroopa Liidu tegevuskava koostamises.

Kohaliku, piirkondliku, riikliku ja riigiülese inimeste mõjuvõimu **TEEJUHT**

Tere, superkodanik!

Elu ei ole kivisse raiutud! Meie ise koos oma sõprade ja kõigi teistega saame teha oma hääle kuuldavaks ning muuta oma linna, piirkonna, riigi, Euroopa ja kogu maailma paremaks. Hakkame pihta!

Minu kodukoht: kohaliku omavalitsuse tasand

Teie kodulinn on kodanikuaktiivsuse ja osalusdemokraatia vaatenurgast tõenäoliselt kõige tähtsam paik. Ehkki Teie kodukoht võib asuda madalaimal valitsustasandil, tehakse just seal otsuseid sellistes olulistes valdkondades nagu jäätmekäitlus, kohalik taristu ning mõnikord ka põhiharidus ja sotsiaaltoetused. Lisaks on kohalik tasand tihedalt läbi põimunud riikliku ja Euroopa tasandi seadusandliku tasandiga ning sel on otsustav roll paljude eeskirjade ja seaduste rakendamisel.

Euroopa Liidus on umbkaudu 100 000 kohalikku demokraatiat, millest paljud vastutavad väga suures osas üldise maksukogumise ja mitmesuguste osalusõiguste kohaldamise eest oma kodanikele, muu hulgas kaudseid (erakonnad ja kohalikud esinduskogud) ja otseseid (algatused ja referendumid) kanaleid pidi.

▶▶ *Uurige oma kodukoha omavalitsuse teabeametnikult, kuidas, milles ja millal saate kõige enam mõju avaldada.*

Minu piirkond: piirkonna tasand

Kohaliku omavalitsuse ja keskmise taseme vahel on (27st liikmesriigist vähemalt 25s) üks või mitu piirkondlikku valitsusstruktuuri. Praegu on ELis selliseid piirkondlikke demokraatiasid umbes 1500. Mõnes föderaalses liikmesriigis on provintsidel märkimisväärne suveräänsus, sh oma põhiseadus, kaugeleulatuvad seadusandlikud volitused ja piisav maksutulu, samas on teistes liikmesriikides provintsidel/piirkondadel põhiliselt täita (mittevalitud) administratiivne roll.

Sõltuvalt oma piirkonna/provintsi seisundist saate kasutada suuremal või vähemal määral õigust poliitikas osaleda, sh kaudseid (erakonnad ja kohalikud esinduskogud) ja otseseid (algatused ja referendumid) kanaleid pidi.

►► *Euroopa Regioonide Komitee [cor.europa.eu] on Euroopa Liidu kohalike ja piirkondlike esindajate kogu.*

Minu riik: riigi tasand

Liikmesriigi tasand on ainus ja kõige tähtsam valitsemistasand Euroopa Liidus nii poliitilise ja seadusandliku mõju kui ka avaliku sektori vahendite kasutamise poolest. Sel põhjusel on Teie kodakondsus ühes (või ka mitmes) liikmesriigis määrava tähtsusega selleks, et saaksite teha oma hääle kuuldavaks ja avaldada mõju avaliku sektori otsustusprotsessile.

Riigi tasandil poliitikas osalemise õigused on 27 liikmesriigis väga erinevad. Ehkki kõikides riikides kehtib valimisõigus, lubatakse kahes kolmandikus riikides esitada kodanikel ka ettepanekuid petitsioonide ja algatuste näol ning öelda olulistes küsimustes välja oma arvamuse referendumi teel.

►► *Ülevaate ja üksikasjad riigi tasandil osalemise võimaluste kohta leiate veebilehel Direct Democracy Navigator [direct-democracy-navigator.org] või uurige täpsemalt oma riigi parlamendi teabeteenistusest.*

Minu Euroopa: riigiülene tasand

Euroopa Liit on maailma esimene riigiülene demokraatia. Eli kodanikuna on Teil palju võimalusi teha oma hääle kuuldavaks, hääletades ja/või kandideerides Euroopa Parlamendi valimistel [europarl.europa.eu], või öelda oma arvamus otse, saates petitsiooni (pöördumine Euroopa Parlamendi poole) [petiport.europarl.europa.eu] või käivitades Euroopa kodanikualgatuse (pöördumine Euroopa Komisjoni poole) [https://citizens-initiative.europa.eu/_et]. Kuid see pole veel kõik! Muude võimalike vahendite kohta vaadake järgmist jaotist „Minu hääle Euroopas“.

MINU HÄÄL EUROOPAS

Tere tulemast Euroopa poliitika suurele lavale!

Euroopa tasandil valitsemisel on suurem tähtsus kui eales varem. ELi tasandil tehtud otsustel on tohutu mõju meie igapäevaelule kohalikul, piirkondlikul ja riigi tasandil. Üheskoos jõuame

kokkuleppele sellistes küsimustes nagu vabakaubanduslepingud teiste riikidega, kuidas säilitada mereressursse või milliseid eeskirju tuleks vaba ja õiglase majanduskonkurentsi tagamiseks rakendada.

Kuna EL on nüüdisaegne esindusdemokraatia, millel on jagatud volituste süsteem ja spetsialiseerunud institutsioonid, ei ole igal ELi kodanikul alati lihtne poliitikakujundusprotsessi kindlaks teha, hinnata ja õigel ajahetkel ning

tõhusamate vahendite abil mõjutada.

Seega tutvustame erinevaid võimalusi, kuidas me kodanikena saame valida erinevaid institutsioone ja anda neile ülesandeid ning olla sidusrühmadeks kogu ELi hõlmavate otsuste tegemisel.

1. Me valime regulaarselt parlamendi esiteks oma riigi ja teiseks **Euroopa Liidu** tasandil. Teil on võimalus seada end kandidaadiks ja püüda osutada valituks.

- **Liikmesriigi parlamendi valimised** on olulised ka ELi otsustusprotsessis, sest need mõjutavad riigi valitsuse koosseisu (ja paljudel juhtudel ka riigipea valimist). Liikmesriigi valitsus on osa **Euroopa Ülemkogust ja Euroopa Liidu Nõukogust**, mis on kaks ELi kokku seitsmest institutsioonist. Kuid ka liikmesriikide parlamentidel on ELi õigusloomeprotsessis sõnaõigus.

- **Euroopa Parlamendi valimised**

on üks kõige otsesem ja võimsam üldsuse mõjuvahend ELi tasandil. Aastate jooksul on 705-liikmelise assamblee mõjuvõim ELi õigusloomeprotsessis märkimisväärselt kasvanud ja nüüdseks on ta paljus samaväärne Euroopa Liidu Nõukoguga (kuhu kuuluvad liikmesriikide valitsuste liikmed).

2. Liikmesriigi ja Euroopa Parlamendi otsevalimistel on ka kaudne mõju: näiteks on riikide valitsustel ja Euroopa Parlamendil otsustav sõna **Euroopa Komisjoni** moodustamisel. Viimane on ELi täitevorgan, kelle ülesanne on esitada õigusakti ettepanekuid, rakendada otsuseid ja hallata igapäevaküsimusi. Isegi ELi teiste institutsioonide koosseis, sh Euroopa Liidu kohtud, Euroopa Ombudsman ning nõuandvad institutsioonid Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja Euroopa Regioonide Komitee, kujuneb valimiste käigus eurooplaste langetatud otsuste alusel.

3. Euroopa Liit on midagi enam kui **esindusvalitsuse süsteem**. See on nüüdisaegne **esindusdemokraatia**, mille alus on ELi kodanike igapäevane osalemine. Sel Euroopa Liidu lepingus sätestatud põhimõttel on mõju liidu toimimisele.

Lühidalt öeldes ei ole ELi kodanikud Euroopa poliitika suurel laval pelgalt valimiste päeval, vaid nad saavad öelda oma arvamuse välja iga päev! Seda silmas pidades on EL loonud mitmesuguseid osalemisvahendeid, mis seovad kodanikke, institutsioone, poliitilisi protsesse ja otsuseid.

4. Ehkki meil on õigus osaleda iga päev ELi asjades, ei ole enamikul meist selleks aega, teadmisi ega vahendeid. Seepärast on väga oluline valida hoolikalt parim aeg, parimad partnerid ja parim vahend oma arvamuse edastamiseks tõhusal ja säästval viisil. Võimalik, et soovite selle nimel valida püsivama rolli poliitilises elus osalemiseks (näiteks valitud ametniku, töötaja või kodanikuühiskonna esindajana) või siis mingi konkreetse teemaga seoses ühekordselt osaleda – mis 99 juhul 100st võib olla ainus viis Teie kui ELi aktiivse kodaniku rolli ühendamiseks oma muude rollidega avalikus, töö- ja eraelus.

KUIDAS SEDA ÕIGESTI TEHA

Teie idee, küsimus, ajahetk,
meeskond ja töövahend

Niiis, Teil on suurepärane idee. Nüüd on esmaste küsimuste ja vastuste aeg!

Kõik on nüüd Teie teha, hea Euroopa kodanik! Teil võib olla mõni vahva mõte, kuidas elu Euroopas paremaks muuta, või hoopis väike probleem piiriülese ettevõtte loomisel. Ehk soovite käivitada ulatusliku kampaania mõne kehtiva Euroopa õigusakti vastu või hoopistükkis esitada kaebuse mõne ELi ametniku vastu. Aktiivseks ELi kodanikuks hakkamise põhjuseid on sadu, kuid enne kui algust teete, on Teil vaja mõelda mõnele võtmeküsimusele.

Teie küsimus: kas sellel on Euroopa mõõde?

Euroopa Liit tegeleb paljude küsimustega. Mõned arvavad, et liiga paljude, teised jälle, et liiga vähestega. Kuid sellest olulisest vaidlusest sõltumatult on ELil selge nimekiri (tulenevalt lepingutest ja liikmesriikidevahelistest kokkulepetest) poliitikaküsimustest, millega ta tegeleb kas ainu-, jagatud või toetavas pädevuses. Seega, kui soovite tegeleda mõne teemaga, kontrollige esmalt, kas Teie mõttel/mureküsimusel on üleeuroopaline mõõde. Võib juhtuda, et seda küsimust saab tõhusamalt lahendada kohalikul, piirkondlikul või riigi tasandil.

Teie tegutsemise hetk: millal on õige aeg aktiivsust üles näidata?

Ajastus on oma hääle õnnestunult kuuldavaks tegemisel määrav. Te võite tegutseda liiga vara, nii et keegi ei märka, või jääda liiga hiljaks, kuna otsused on juba vastu võetud. Sinna vahele jääb avar ajavahemik, mis pakub võimalust aktiivseks tegutsemiseks. Näiteks kui soovite käivitada üsnagi uut ideed, on sellele tähelepanu juhtimiseks ja reageeringu ära ootamiseks vaja palju kannatlikkust ja vahendeid, kuid Teil on suhteline vabadus leida õige ajahetk oma tegevuse jaoks. Samas, kui soovite mõjutada käimasolevaid arutelusid teatava teema üle ELi tasandil, on vaja kontrollida, millisesse (õigusloome) etappi arutelu on jõudnud. Eur-Lex on selleks otstarbeks väga kasulik avalik veebileht (eur-lex.europa.eu). Euroopa

Komisjoni portaaliga „Avaldage arvamust!“ [ec.europa.eu/have-your-say] kogutakse arvamusi seadusandliku menetluse igas etapis. Ajahetke valimine mõjutab ka vajalike partnerite ja võimalike osalemisvahendite valikut.

Teie meeskond: kas kavandate ühist tegutsemist?

Euroopa probleemide lahendamiseks Euroopa tasandil on enamasti vaja tugevat partnerlust teiste kodanike ja/või kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Põhjus on lihtne: kõigepealt peate veenma paljusid teisi (nii ELi kodanikke kui ka inimesi valitud organites ja ELi institutsioonides), enne kui Teie tegevusel on mõju. Siiski võib mõnikord isegi tugev ja pühendunud üksiküritaja asjade käiku muuta. Eelkõige kehtib see olukorras, kus olete sattunud haldusomavoli ohvriks, kui Teie õigusi rikuti või kui suudate esile tuua laiemale üldsusele muret tegeva küsimuse. Teiselt poolt võib olla väga hea mõte haarata kaasa võimalikult paljusid ja tegutseda piiriülelt, sest Teie küsimus/ettepanek/idee on ELi institutsioonide jaoks huvipakkuv ja asjakohane, kui selle taga on tõeliselt euroopalik aktiivsete kodanike meeskond. Näiteks Euroopa kodanikualgatuse puhul kehtib isegi nõue, et Teie meeskonnas peab olema vähemalt seitse ELi kodanikku vähemalt seitsmest erinevast ELi liikmesriigist.

Teie vahend: milline osalemisviis?

Teema tõstatamisel on esmatähtis parima võimaliku osalusvahendi valimine. Enamik vahendeid on mõeldud mitmele inimesele (või isegi kodanikuühiskonna organisatsioonile) koos kasutamiseks, aga neid saab kasutada ka üks inimene. Näiteks võib esitada kaebuse Euroopa Ombudsmanile, käsitleda piiriülest probleemi veebipõhise probleemide lahendamise võrgustiku SOLVIT abil või esitada petitsiooni Euroopa Parlamendile. Teised osalemisvahendid nõuavad juba eos koostegutsemist. Näiteks Euroopa kodanikualgatuse puhul on see nii. Asjad teeb lihtsamaks see, et enamikku ELi tasandi osalemisprojekte saab hallata veebis. Niisiis saate oma arvamuse teatavaks teha postmarke ostmata, ehkki Teil võib mingil hetkel tekkida vajadus reisida – võib-olla Brüsselisse, et kohtuda mõne institutsiooni esindajaga, või piiritagusesse külla, kus asuvad Teid toetavad partnerid.

Nende küsimustega arvestamiseks ja vastuste hoolikaks valimiseks võib kuluda aega. Kuid kuna Teie soov on muuta Euroopa Liitu – riigiülest poliitilist kogukonda, kuhu kuulub 450 miljonit inimest –, peitub edu võti ettevalmistavate etappide kvaliteedis. Seega: olge hoolas ja näidake üles aktiivsust!

EUROOPA TEEMAD

põllumajandusest teadusuuringuteni

Euroopa tasandil käsitletavat teemad on tähtsad, sealhulgas nii kohalikul, piirkondlikul kui ka riigi tasandil

ELis toimuv on oluline iga ELi kodaniku jaoks ja kõigil tasanditel. Selleks et oma häält kuuldavaks teha, tuleb kõigepealt selgeks teha, kes erinevate Euroopa küsimuste üle otsustavad.

Euroopa Liidu toimimise lepingu (l jaotise) alusel on ELil kolm eri pädevust: ainupädevus (EL langetab otsuse iseseisvalt), jagatud pädevus (EL langetab otsuse koos liikmesriikidega) ja toetav pädevus (EL abistab liikmesriike).

Sellest võimupädevusest tingituna kujundatakse poliitikat rakendusaktide, määruste, direktiivide, õigusaktide või lihtsalt institutsiooniliste otsuste abil, millel ei ole vormilist mõju seadusandlusele. Lisaks langetavad otsuseid Euroopa Parlament, Euroopa Liidu kohtud ja nõuandvad kogud, nagu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Euroopa Regioonide Komitee. Nende institutsioonide ajend, mõju ja tagajärjed – sealhulgas ka teistele valitsustasanditele – on erinevad.

ELi ainupädevusse kuuluvad küsimused

- tolliliit;
- siseturu toimimiseks vajalike konkurentsieeskirjade kehtestamine;
- mere bioloogiliste ressursside kaitse ühise kalanduspoliitika raames;
- ühine kaubanduspoliitika;
- rahvusvahelise lepingu sõlmimine, kui selle näeb ette liidu seadusandlik akt;
- nende liikmesriikide rahapoliitika, mille rahaühik on euro.

ELi jagatud pädevusse kuuluvad küsimused

- siseturg;
- sotsiaalpoliitika;
- majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus;
- põllumajandus ja kalandus, välja arvatud mere bioloogiliste ressursside kaitse;
- keskkond;
- tarbijakaitse;
- transport;
- üleeuroopalised võrgud;
- energeetika;
- vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala;
- ühised ohutusprobleemid rahvatervise küsimustes;
- teadusuuringud, tehnoloogia areng ja kosmos;
- arengukoostöö ja humanitaarabi.

Pädevus/valdkonnad, milles ELil on toetav ja koordineeriv roll

- majanduspoliitika;
- tööhõivepoliitika;
- sotsiaalpoliitika;
- inimeste tervise kaitse ja parandamine;
- tööstus;
- kultuur;
- turism;
- haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport;
- kodanikukaitse;
- halduskoostöö.

Selle ülevaate alusel saate kohandada oma tegevuse vastavalt asjakohasele pädevustasandile (ainu-, jagatud, toetav pädevus) ja kaaluda täiendavaid meetmeid riigi (või mõnel muul) tasandil, kui tegu on ELi jagatud või toetava pädevusega. Tegutsemisettepanekuid, mis jäävad sellest ulatuslikust Euroopa küsimuste loetelust välja, võib ees oodata suur probleem, et ELi institutsioon, kellele soovite oma mõtted esitada, ei pea neid vastuvõetavaks.

►► **Lisateave pädevuste jaotuse kohta Euroopa Liidus:** commission.europa.eu/about-european-commission/what-european-commission-does/law/areas-eu-action_et.

OSALUSVAHENDID

kaebus, nõustamine, konsulteerimine, algatus ja muud vahendid

Riigiülese osalemise vahendid: liiga palju valikuvõimalusi?

Sellest ajast peale, kui Euroopa Liidust sai midagi enam kui valitsustevaheline organ, kus riigivalitsuste esindajad tulid kokku, et suletud uste taga otsuseid vastu võtta, on esitatud osalusvahendite ettepanekuid, kasutusele võetud praktilisi mehhanisme ja läbi vaadatud olemasolevaid vahendeid, et muuta ELi kodanikuaktiivsus ja osalusdemokraatia rahvusvahelisel tasandil millekski enamaks kui vaid toredaks mõtteks – sellest on saanud igapäevane tava.

Niisiis, kui Te olete ELi kodanikuna aktiivne ja viite oma idee/mureküsimuse/ettepaneku riigiülesele tasandile, hinnake kõigepealt hoollega osalemiseks väljapakutud töövahendeid. Praegu on kõige olulisemad järgmised vahendid.

Kaebus

kui Te ei ole rahul mõne ELiga seotud meetmega, võite esitada ametliku kaebuse Euroopa Ombudsmanile, kes pakub Teile selleks veebipõhist vormi 24 ametlikus aluslepingu keeles. Pange tähele, et see võimalus ei ole avatud mitte üksnes ELi kodanikele, vaid kõigile Euroopa Liidu residentidele, sh ELis registreeritud ettevõtetele, ühingutele ja muudele organitele.

►► ombudsman.europa.eu/et/make-a-complaint

Nõustamine probleemi korral

kui Teil esineb ELi (või EMP) kodaniku või ettevõtjana mõnes teises liikmesriigis takistusi, sest mõni riigiasutus ei täida ELi õigusest tulenevaid kohustusi, siis võite kasutada Euroopa Komisjoni pakutavat probleemide lahendamise mehhanismi SOLVIT. See 25 keeles (ELi ametlikud keeled ja norra keel) pakutav veebipõhine teenus tegeleb ka piiriüleste probleemidega, mis on tekkinud ELi õiguse ebaõigest kohaldamisest ELi liikmesriikide ametiasutuste poolt.

►► ec.europa.eu/solvit

Tarbijate võim

kui Teil on probleeme seoses oma tarbijaõigustega või soovite saada kahjuhüvitist, pöörduge Euroopa tarbijakeskuste võrgustiku poole, mis tegeleb vigaste toodete ja puudulike teenuste küsimustega 30 riigis (EL/EMP – ELi keeled ning lisaks norra ja islandi keel).

►► commission.europa.eu/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/resolve-your-consumer-complaint_et

Haridus ja töö

kui otsite Euroopas tööd või haridusvõimalusi, kasutage kõigis ELi ametlikes keeltes (ja lisaks norra ja islandi keeles) pakutavat teenust EURES – Euroopa tööturuasutuste võrgustikku, mis pakub vahendeid nii tööotsijatele kui ka tööandjatele (2023. aasta sügisel oli seal väljas 3,9 miljonit vaba töökohta ja miljon elulookirjeldust).

►► ec.europa.eu/eures

Konsultatsioonid

uut poliitikameedet või seadust kavandades käivitab Euroopa Komisjon väga sageli arutusel olevas küsimuses avaliku konsultatsiooni. See on Teile suurepärane võimalus teha oma hääl kuuldavaks ametliku protsessi varases etapis. Te saate registreeruda, et Teid teavitataks Teile huvi pakkuva konsultatsiooni käivitamisest.

►► ec.europa.eu/info/law/contribute-law-making_et

Kaudne tegevus

on mitmeid ELi institutsioone, mis on mõeldud selleks, et aidata Teil kui kodanikul oma hääl ELi tasandil kuuldavaks teha. Need institutsioonid on Euroopa Parlament (ja Teie parlamendiliige), Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Euroopa Regioonide Komitee.

►► **Euroopa Parlament:**
europarl.europa.eu/at-your-service/et/

►► **Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee:**
eesc.europa.eu/et/our-work

►► **Euroopa Regioonide Komitee:** or.europa.eu/et/our-work

Petitsioon

see on üks Euroopa kodanike põhiõigus. Iga kodanik võib üksi või koos teistega kasutada ükskõik millal oma Euroopa Parlamendile petitsiooni esitamise õigust, mis on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 227. Pange tähele, et see õigus on kõigil ELi residentidel, samuti ühingutel ja ettevõtetel, mille peakontor on ELis. Teie petitsioon võib sisaldada isiklikku taotlust, kaebust või tähelepanekut seoses ELi õiguse kohaldamisega või üleskutset Euroopa Parlamendile võtta konkreetses küsimuses seisukoht.

►► petiport.europarl.europa.eu

Euroopa kodanikualgatus

võimaldab ühel miljonil kodanikul vähemalt seitsmest ELi liikmesriigist kutsuda Euroopa Komisjoni üles tegema õigusaktide ettepanekuid ELi pädevusse kuuluvates küsimustes. Kodanikualgatuse korraldajatel on vajaliku toetuse saamiseks aega üks aasta. Allkirjad tuleb kinnitada iga liikmesriigi

pädevate asutuste poolt ning neid võib koguda veebis. Seejärel kutsub Euroopa Komisjon edukate algatuste korraldajad kohtumisele ja Euroopa Parlament avalikule kuulamisele. Komisjonil on kuus kuud aega algatuse analüüsimiseks ja otsustamiseks, mida sellega teha.

►► [europa.eu/citizens-initiative/](https://europea.eu/citizens-initiative/)

Oma tegevuse jaoks töövahendit valides hinnake ka seda, millist liiki tegevust on Teil kavas ellu viia: kas soovite lisada midagi uut ELi tegevuskavasse? Või tahate, vastupidi, midagi peatada? Võib-olla soovite täiendada olemasolevat ülesannet? Või miks mitte kasutada mõnda neist vahenditest survevahendina, mis täiendab teisi meetmeid, milles Te osalete? Nagu näete, on ELi kodanikuaktiivsuse ülesnäitamiseks palju viise. Järgmises peatükis saate rohkem teavet neist kõige võimsama vahendi, nimelt Euroopa kodanikualgatuse kohta.

EUROOPA KODANIKUALGATUSE JUHEND

Kuidas Euroopa kodanikualgatus kasutada

Euroopa kodanikualgatus: esimene samm riigiülese otsedemokraatia suunas

Euroopa kodanikualgatus on nimetatud „suurimaks uuenduseks riigiüleses demokraatias“ pärast Euroopa Parlamendi otsevalimiste kasutuselevõttu enam kui neli aastakümnet tagasi. Meil, Euroopa Liidu kodanikel, on nüüd sama õigus kui Euroopa Parlamendi enamusel ja liikmesriikidel: suunata terve Euroopa poliitilist tegevuskava. Euroopa kodanikualgatus on usinalt kasutatav vahend: alates selle käivitamisest 2012. aastal on esitatud üle saja Euroopa kodanikualgatus.

Põhiteave Euroopa kodanikualgatusse kohta on järgmine.

- Selleks et Euroopa Komisjon Euroopa kodanikualgatusse arutusele võtaks, peab seda ühe aasta jooksul pärast toetusavalduste kogumise algust toetama vähemalt 1 miljon Euroopa Liidu kodanikku vähemalt seitsmes liikmesriigis 27st. Igaihes neist seitsmest liikmesriigist tuleb anda vähemalt kindlaksmääratud arv allkirju.
- Euroopa kodanikualgatusse võib käivitada igas valdkonnas, kus Euroopa Komisjon on pädev esitama õigusakti ettepanekuid, näiteks keskkond, põllumajandus, transport, rahvatervis ja rahvusvaheline kaubandus.
- Kodanikualgatusse käivitamiseks peavad kodanikud moodustama korraldajate rühma, kuhu kuulub vähemalt seitse ELi kodanikku, kes on vähemalt seitsme eri liikmesriigi residendid. Rühma liikmed peavad olema ELi kodanikud.
- Algatus saavad toetada kõik ELi kodanikud, kes on piisavalt vanad, et hääletada Euroopa Parlamendi valimistel (Eestis, Austrias, Maltal, Belgias ja Saksamaal vähemalt 16aastased, Kreekas 17aastased, ja kõigis teistes liikmesriikides 18aastased). Algatusse oma toetuse avaldamiseks peavad kodanikud paberkanalil või elektrooniliselt täitma konkreetse toetusavalduse vormi, mille nad saavad korraldajatel.
- Ühe kuu jooksul pärast eduka kodanikualgatusse esitamist kohtub Euroopa Komisjon korraldajatega ja korraldajad saavad seejärel oma algatus tutvustada avalikul arutelul Euroopa Parlamendis ning komisjon annab neile ametliku vastuse kuue kuu jooksul. Kui komisjon otsustab esitada seadusandliku ettepaneku, algab tavapärase seadusandlik menetlus.

Kuigi ametlik õigus algatada üleeuroopalisi õigusakte jääb endiselt vaid Euroopa Komisjoni eelisõiguseks, kujutab Euroopa kodanikualgatus endast õigusloomevahendit tegevuskava suunamiseks. See on ka värv osaluspoliitika tulevikku: see on otsesem, rahvusvahelisem ja digitaalsem kui eales miski muu ELis ning on innustanud paljusid liikmesriike võtma riigis kasutusele sarnased tegevuskava suunamise vahendid.

Seepärast ei ole kodanikualgatus pelgalt veel üks petitsiooniõiguse väljendus, vaid pigem kodanike õigus pakkuda välja teemasid, mis lisatakse järgmisena ELi institutsioonide tegevuskavasse. Alates 2012. aastast on Euroopa Komisjonile esitatud üle 100 kodanikualgatuse, millest 26 komisjon ei registreerinud, sest tema arvates ei täitnud need kõiki ametlikke nõudeid. Euroopa Kohus kohustas hiljem Euroopa Komisjoni mitmel juhul siiski algatust registreerima – näiteks Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse lepingu peatamise algatus ja algatus „Vähemuste turvapakett“ (Minority SafePack).

Euroopa kodanikualgatus toetub õigusraamistikule, mis hõlmab ELi aluslepinguid, ELi teisest õigust ja liikmesriikide õigusakte. Kuigi allkirjade veebipõhise kogumise süsteemide sertifitseerimist ja toetusavalduste kontrollimist reguleerivad erinevad riiklikud sätted, on kõige olulisemad Euroopa õigusaktid järgmised.

- **Alus:** Euroopa Liidu lepingu (ELi leping) II jaotis (artikli 11 lõige 4), sätted demokraatlike põhimõtete kohta; Euroopa Liidu põhiõiguste harta (Euroopa Liidu Teataja, C 83/389, 30.3.2010)
- **Määrus:** Euroopa kodanikualgatuse määrus (EL) 2019/788 koos lisadega (Euroopa Liidu Teataja, L 130/55, 17.5.2019)
- **Rakendamine:**
Euroopa Parlament: parlamendi kodukorra artiklid 222 ja 230 [europarl.europa.eu/doceo/document/RULES-9-2020-02-03-TOC_ET.html].

Oluline märkus: vastavalt Euroopa kodanikualgatuse määrusele (V peatükk, artikkel 25) tuleb Euroopa kodanikualgatuse kohaldamine ametlikult läbi vaadata iga nelja aasta järel.

►► Täielik Euroopa kodanikualgatuse õigusraamistik: europa.eu/citizens-initiative/how-it-works/regulatory-framework_et.

►► Euroopa kodanikualgatuse toetusavalduste kontrollimine ja sertifitseerimine liikmesriikide poolt: europa.eu/citizens-initiative/authorities-verification-and-certification-statements-support_et.

Euroopa kodanikualgatus: palju võimalusi tegutsemiseks

Euroopa kodanikualgatus on mõnikord võrreldud Šveitsi noaga – see on hästi disainitud ja oludega kohanduv mitmeetstarbeline töövahend. Kuna kodanikualgatus võib kasutada umbes 450 miljonit ELi kodanikku 27 liikmesriigis (ja kogu maailmas, kui ELi kodanik elab väljaspool ELi), on see reaktsioon sellele, kuidas demokraatiat mõistetakse ja kuidas see toimib riigiülesel tasandil.

Aastatel 2012–2019 esitatud 100 esimese algatuse kogemuste põhjal jõustus 2020. aastal Euroopa kodanikualgatuse ajakohastatud ja kättesaadavam versioon. Veerand algatustest lükati tagasi, kuna komisjon tõlgendas ja kohaldas määrust rangelt. Kuid uute eeskirjade kohaselt antakse korraldajatele ja komisjonile siiski rohkem aega lahenduse leidmiseks, sealhulgas võimalus registreerida ainult algatuse vastuvõetavaid osi. Rohkem aega on antud ka allkirjade kogumise alustamiseks ning kõigi teiste protsessi etappide ettevalmistamiseks.

Euroopa kodanikualgatuse protsessis on kolm erinevat rolli: korraldaja, toetaja ja jälgija.

Korraldajana olete Te protsessi sügavuti kaasatud, sest vastutate kõigi põhisammude eest, mis kodanikualgatuse määruks on sätestatud. Samuti olete Te algatuse vastutav esindaja ELi institutsioonide, oma toetajate ja kogu Euroopa ees. Seepärast vajate palju hoolikat kaalumist, kannatlikkust, pühendumist ning aktiivset teabevahetust ja avalike suhete alast tööd.

Euroopa kodanikualgatuse **toetajana** palutakse Teil ühena vähemalt miljonist inimesest mitte vähem kui seitsmest liikmesriigist toetada ühte konkreetset Euroopa eesmärki. Teie põhiülesanne on kodanikualgatusele alla kirjutada, mis tähendab, et täidate paberil või elektrooniliselt vastava toetusavalduse.

Palun kontrollige, et allkirjastate ametlikult registreeritud algatuse.

Lõpetuseks võite Te **jälgijana**

tunda huvi, milline on asjaomane kodanikualgatus, soovida seda põhjalikumalt mõista ning vahest pakkuda huvitavaid mõtteid ja tähelepanekuid korraldajatele, meediale, teadlastele ja ELile.

Korraldajate, toetajate või jälgijate rühmana tuleb enne algatuse alustamist, allkirjastamist või kommenteerimist mõelda mitme aspekti peale. Põhiküsimus on: mida tahetakse konkreetse kodanikualgatusega saavutada? Milline on Teie eesmärk? Kas Te tahate pakkuda Euroopale midagi uut? Või soovite kaotada ELi teatud poliitikameetme? Paljud asjad ei ole aga lihtsalt mustad või valged, head või halvad: neid võib olla vaja lihtsalt kohendada. Seega võite olla ka lihtsalt huvitatud ELi teatud õigusakti mõne osa muutmisest. Te võite soovida kasutada Euroopa kodanikualgatus ka lihtsalt survevahendina, millega toetada juba käimasolevat õigusloomeprotsessi. Või näete Te oma tulevast Euroopa kodanikualgatuse kampaaniat kui laiapõhjalise riigiülese võrgustiku või liidu loomise katalüsaatorit? Võib-olla olete hoopis huvitatud kõigepealt oma teema või organisatsiooni ulatuslikust tutvustamisest üldsusele, kasutades kodanikualgatus reklaamivahendina? Valik on Teie!

Euroopa kodanikualgatus pakub palju võimalusi tegutsemiseks – Te võite seda kasutada

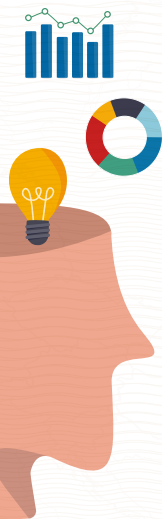
- **kiirendina**, et panna ELi tegema midagi uut. Siinjuures peate Te olema väga kannatlik, sest sellise Euroopa kodanikualgatuse lõpuleviimine võtab kaua aega. Kõigepealt peate leidma sobiva ja toimiva õigusliku aluse ning mõistma, et peamine tasu Teie jõupingutuste eest on see, kui Teie ettepanek leiab avalikku arutelu;
- **pidurina**, et panna EL millegi tegemist lõpetama. Sel juhul on ajastamine kõige olulisem, sest Te peate leidma õige hetke oma mureküsimuse tõstatamiseks, et saavutada maksimaalne mõju ja toetus, mis tähendab, et Teil tuleb allkirjad kiiresti kokku koguda;
- **ventiilina**, et muuta ELi kehtivad õigusaktid paremaks. Kuna Te soovite mõnda konkreetset õigusakti muutes lahendada teatud probleemi, tuleb Teil panustada lihtsusele. Ventiiлина toimivad kodanikualgatused on sageli liiga keerulised ja neid on raske tutvustada, seepärast tehke kõik endast sõltuv, et keskenduda ühele asjale;

- **survevahendina**, kasutades Euroopa kodanikualgatusete protsessi täiendava elemendina oma püüetes mõjutada Euroopa poliitikaloomet. Enne sellise kodanikualgatusete käivitamist hinnake enda algatusete sõltumatut mõju ja poliitilist võimu ning analüüsige, millised on võimalikud lisaeelised. Andke oma kavatsustest selgelt teada enda toetajatele ning olge teadlik kodanikualgatusete tagasisivõtmise võimalusest ja selle õigeaegsest kasutusest;

- **katalüsaatorina**, et luua üle Euroopa laiapõhjalisi liite ja võrgustikke. See võimalus on eriti asjakohane, kui peate oma algatust üheks elemendiks pikemaajalisest strateegiast, et tuua inimesed üle Euroopa kokku ja/või teha ettevalmistusi Euroopa Parlamendi valimiskampaaniaks;
- **reklaamivahendina**, et muuta ennast ja/või oma rühmitust üldsuse silmis tuntumaks. Sel juhul peate kõigepealt leidma oma kodanikualgatusete jaoks sobiva ja lihtsalt tutvustatava sisulise teema. Peaksite olema oma eesmärkide osas võimalikult siiras, et mitte võimalikke toetajaid petta.

Lõppmärkus: Euroopa kodanikualgatus pakub palju võimalusi, kuid lõppkokkuvõttes sõltub konkreetse kodanikualgatusete võimaluste ja piirangute hindamisel kõik Teie enda arusaamadest ja võimetest. Saades teadlikuks kõnealuse uue riigiülese osalusprotsessi mitmeetstarbelistest võimalustest, saate kujundada välja realistlikud ootused ja seega ka realistliku käsitluse oma strateegiale ja enda valitud võimalustele.

Euroopa kodanikualgatus: ELi tegevuskava suunamise kümme etappi

Kavatsete käivitada oma Euroopa kodanikualgatuse? Selle elluviimine võtab Teil vähemalt kolm aastat aega, tõenäoliselt rohkemgi (ja üsna palju ressursse). Aga kui olete arukas ja hoolikas, pakub kogu protsess Teile uusi ideid ja õpetab palju uut – ning (loodetavasti) aitab Teil Euroopas muutusi ellu viia. Järgnevalt loetleme kümme põhietappi, mida võib Euroopa kodanikualgatuse protsessis oodata.

1. etapp. Idee.

Teil on idee, projekt või probleem, mida saab väljendada Euroopa poliitikaloomes. Vaadake kõigepealt, kas on teisi, vahest lihtsamaid ja kättesaadavamaid vahendeid, millega kõnealuses küsimuses oma hääli kuuldavaks teha. Kui Teie valik langeb Euroopa kodanikualgatuse kasuks, siis asuge 2. etapi juurde.

2. etapp. Teadmised.

Euroopa kodanikualgatuse protsessil on mitmeid õiguslikke ja poliitilisi tagajärgi. Uurige välja kogu teave protsessi võimaluste ja piirangute kohta seoses oma tulevase algatuse edendamisega. Selles varases etapis võite saada toetust, võttes ühendust Euroopa kodanikualgatuse foorumiga (täpsemat teavet leiate jaotisest „Tugiteenused“). Püüdke hinnata, kas see on pingutust väärt? Kui Teie arvates on, siis asuge 3. etapi juurde.

3. etapp. Eesmärgid.

Veel üks oluline kontrollpunkt enne esimeste ametlike sammude astumist: mida Te soovite oma algatusega saavutada ja mis tulemusi Te võite realistlikult oodata? Määrake kindlaks oma algatuse eesmärk, ulatus ja konkreetne ülesanne. Püüdke see hoida kõigi jaoks võimalikult lihtsana. Selles etapis on mõistlik uurida lähemalt Euroopa kodanikualgatuse varasemate korraldajate õppetunde.

4. etapp. Kujundamine.

Teie algse ettepaneku sõnastus ja selgitus peab olema mõistetav paljudes eri keeltes ja veelgi rohkemates poliitilistes kultuurides üle kogu Euroopa. Nüüd on ka aeg tutvuda ametliku allkirjade veebipõhise kogumise süsteemiga, mida EL tasuta pakub, ja kasutada kõiki olemasolevaid tugiteenuseid.

5. etapp. Registreerimine.

See on paljude korraldajate rühmade jaoks esimene ametlik takistus, sest registreerimiseks peate täitma teatud kriteeriumid. Kõige tähtsam on see, et Teie kavandatav algatus ei jääs selgelt komisjoni pädevusest välja. Ka selles etapis saab Teid abistada Euroopa kodanikualgatusse foorum. Seejärel on aeg esitada Euroopa kodanikualgatus ametlikul veebisaidil, andes teada oma ettepaneku pealkirja ja eesmärgid. Sõltuvalt vajadusest ettepanekut muuta ja ajakohastada registreerib komisjon Teie Euroopa kodanikualgatus (või keeldub sellest) 2–4 kuu jooksul. Pärast registreerimist tõlgib komisjon Teie ettepaneku pealkirja ja eesmärgi kõikidesse 24 ametlikku keelde.

6. etapp. Allkirjade kogumine.

Nüüd on Teie parim ja ka raskeim aeg, mil peate vähem kui ühe aasta jooksul veenma enam kui ühte miljonit inimest vähemalt seitsmest eri liikmesriigist Teie algatusele alla kirjutama. Seda ülesannet tuleb aegsasti ette valmistada, luues toetavate partnerite üleeuroopalise võrgustiku. Pärast ametlikku registreerimist peate kuue kuu jooksul alustama tegelikku allkirjade kogumist. Te peate komisjoni sellest teavitama kümme tööpäeva enne valitud alguskuupäeva, et oleks võimalik avaldada aastapikkuse kogumisperioodi algus ja lõpp. Palun võtke arvesse asjaolu, et peate kasutama eraldi toetusavalduse vorme vastavalt allakirjutatud kodakondsusele. See tähendab, et kõik ühele vormile alla kirjutatud peavad olema sama ELi riigi kodanikud.

7. etapp. Dialoog.

Ilma suhtluse ja teabevahetusega Te toetajaid ei leia, dialoog sarnase mõtteviisiga inimeste ja ka skeptikutega on algatuse kestva edu jaoks äärmiselt oluline. Niisiis, täiendage allkirjade kogumist teavitustööga (sotsiaal)meedias ja avalikel üritustel. Selles etapis on taas väga mõistlik õppida varasematest kodanikualgatustest. Nendega tegelenud inimestel on palju kogemusi ja teadmisi, mida jagada.

8. etapp. Nõuded.

Enne kui saate oma algatuse koos kõigi nõutud tõenditega viimaks Euroopa Komisjonile esitada, tuleb Teil täita kõik nõuded ja ületada suurel hulgal takistusi. Esiteks peate kogutud toetusavaldused esitama erinevate riikide ametiasutustele kolme kuu jooksul pärast allkirjade kogumise perioodi lõppu. Neil asutustel on allkirjade kontrollimiseks ja sertifitseerimiseks aega kuni kolm kuud. Pärast seda on teil kui korraldajate rühmal veel kolm kuud aega, et teha ettevalmistusi tõendite lõplikuks esitamiseks komisjonile. Nende keeruliste toimingute tõttu nõuab Teie algatus tugevat ja hästi ettevalmistatud meeskonda. Rumalad vead tekitavad suuri lisakulusid, viivitusi ja stressi.

9. etapp. Teabevahetus.

Kodanikualgatuse esitamisega algab veel üks oluline etapp: teabevahetus ametlikul ELi teemal, mis viib Teid poliitilise tähelepanu keskpunkti. Pärast seda, kui Teie algatus on edukaks tunnistatud, avanevad Teile uued uksed: ametlikel kõnelustel Euroopa Komisjoniga ja avalikul arutelul Euroopa Parlamendis.

Ühe kuu jooksul pärast kodanikualgatuse edukat esitamist kutsutakse Teid komisjoni ametlikule kohtumisele, et Teile ettepanekut arutada, ja järgmistel kuudel oodatakse Teid kõnelema avalikul arutelul Euroopa Parlamendis. Samuti teavitatakse teisi ELi institutsioone, näiteks Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed, ning kõiki ELi liikmesriikide parlamente. See on Teile suur võimalus veenda veelgi rohkem inimesi – ja ideaaljuhul just neid õigeid inimesi!

10. etapp. Kokkuvõte.

Selle etapiga jõuab lõpule väsitav, kuid loodetavasti tänuväärne töö. Ärge unustage tagatootööd, dokumenteerimist ja hindamist, et tehtud järeldustest õppida ja neid teistegagi jagada. Teise põlvkonna Euroopa kodanikualgatuste (alates 2020. aastast) elluviijana olete Te valmis tegema ajalugu.

►► *Etapiviisiline seadusandlik menetlus ja ajakava:* [europea.eu/citizens-initiative/how-it-works et](https://europea.eu/citizens-initiative/how-it-works-et).

Euroopa kodanikualgatus: kuidas muutusi ellu viia

Elupooldajate liikumine: „Üks meist“

Algatus „Üks meist“ oli üks esimesi Euroopa kodanikualgatusi, millel õnnestus koguda üle miljoni allkirja. Algatus rõhutas iga inimese inimväärikust, õigust elule ja terviklikkust alates eostamise hetkest. Selle peaeesmärk oli lõpetada inimembrüotega seotud tegevuse rahastamine ELi poolt, eelkõige teadusuuringute, rahvatervise ja arenguabi valdkonnas. Euroopa Komisjon otsustas mitte läbi viia seadusandlikku läbivaatamist, kuna pidas olemasolevat õigusraamistikku asjakohaseks. Korraldajad kaebasid selle Euroopa Kohtusse, kuid kaotasid.

►► Algatuse veebileht: oneofus.eu.

►► Euroopa kodanikualgatuse ametlik register: europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2012/000005 et.

Kaitske loomi: „Lõpp loomkatsetele“

Algatuse „Lõpp loomkatsetele“ eesmärk on lõpetada järk-järgult loomkatsed. Kampaniat toetas enam kui 250 loomakaitseriühmitust, teadusorganisatsiooni ja loomadevastase julmuse vabu tooteid tootvat ettevõtet hõlmav liit ELis. See algatus suutis koguda rohkem kui 1,17 miljoni ELi kodaniku toetuse. Euroopa Komisjon jagas korraldajate veendumust, et loomkatsed tuleks järk-järgult lõpetada, kuid ei nõustunud sellega, et teaduslikud põhimõtted muudavad nn loomumodeli kehtetuks.

►► Algatuse veebileht stopvivisection.eu.

►► Euroopa kodanikualgatuse ametlik register: europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2012/000007 et.

Pestitsiidide keelustamine: „Keelustada glüfosaat“

Euroopa kodanikualgatus „Keelustada glüfosaat“ käivitati 2017. aasta jaanuaris ja selle kolm eesmärki olid keelustada glüfosaadi kasutamine, reformida pestitsiidide heakskiitmise menetlust ja kehtestada kohustuslikud eesmärgid pestitsiidide kasutamise vähendamiseks kogu ELis. Selle peaeesmärk oli saavutada pestitsiidivaba tulevik. Korraldajad saavutasid ühe miljoni piiri vähem kui kuue kuu jooksul! Kuigi Euroopa Komisjon ei otsustanud glüfosaati keelustada, kohustus ta esitama seadusandliku ettepaneku, et suurendada pestitsiidide hindamise läbipaistvust ning parandada Euroopa Toiduohutusameti tehtud hindamiste aluseks olevate teadusuuringute kvaliteeti ja sõltumatust. Komisjon võttis endale ka kohustuse vaadata läbi säästva kasutamise direktiiv.

►► **Algatuse veebileht:**
stopglyphosate.org/.

►► **Euroopa kodanikualgatuse ametlik register:** europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2017/000002 et.

„Vesi on inimõigus“

See Euroopa ametiühingute algatus oli üks esimesi, mis 10. mail 2012 üldse registreeriti. Eesmärk oli kutsuda üles esitama ettepanekuid õigusaktide kohta, millega rakendatakse ÜRO poolt tunnustatud inimõigust veele ja kanalisatsioonile ning selle teenuse kui esmase avaliku teenuse pakkumist kõigile. Kampania peaeesmärk oli, et ELi õigusaktides kohustatakse liikmesriikide valitsusi tagama ja pakkuma kõigile kodanikele piisavas koguses puhast joogivett ja kanalisatsiooni. Komisjon otsustas võtta meetmeid algatusega seotud eri valdkondades (suurendada läbipaistvust, ergutada innovatsiooni jne) ning tegi seadusandliku ettepaneku vaadata läbi joogivee direktiiv, sealhulgas liikmesriikide kohustus tagada kõige haavatavamate rühmade juurdepääs veele.

►► **Algatuse veebileht:** right2water.eu.

►► **Euroopa kodanikualgatuse ametlik register:** europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2012/000003 et.

Mitmekesisuse kaitse Euroopas: „Vähemuste turvapakett“ (Minority SafePack)

Nagu algatuse nimetuses viidatakse, pakuti Euroopa kodanikualgatuses „Vähemuste turvapakett“ komisjonile välja terve meelepakk, mis sisaldab muu hulgas haruldasemate keelte edendamist, rahvusvähemuste kaitset ning Euroopa keelelisest ja kultuurilisest mitmekesisusest tulenevatele eelistele keskenduvaid uurimisprogramme. Komisjon lükkas esialgu 2013. aastal registreeritud algatuse tagasi, kuid neli aastat hiljem tühistas selle otsuse Euroopa Kohus. Sellele kodanikualgatusesele oli 2020. aasta kevadeks antud üle miljoni allkirja. Oma vastuses leidis komisjon, et juba kehtivate õigusaktide ja poliitika täielik rakendamine oleks võimas vahend algatuse eesmärkide toetamiseks, ning ei teinud seetõttu ühtegi õigusakti ettepanekut.

►► **Algatuse veebileht:** minority-safepack.eu.

►► **Euroopa kodanikualgatuse ametlik register:** europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2017/000004 et.

Inimõiguste toetamine ELis: „Lõpp äärmuslusele“

Selles algatuses, mis registreeriti 2017. aasta suvel, kutsutakse Euroopa Komisjoni üles esitama uue äärmuslusevastase direktiivi ettepaneku, mis sisaldab äärmusluse neutraalset määratlust, sõltumata selle motivatsioonist ja hõlmates kõiki „põhiõiguste hävitamisele suunatud tegusid“, samuti äärmusluse keelustamist koolides ja teistes riigiasutustes. Euroopa direktiiv selles valdkonnas peaks võimaldama ka kehtivate diskrimineerimisvastaste õigusaktide alusel esitatud kahju hüvitamise nõudeid, et kaitsta tõhusalt naisi, lapsi ja töötajaid. Pärast ühe aasta pikkust allkirjade kogumist teatasid korraldajad, et nad on kogunud üle miljoni toetusavalduse. Käesoleva väljaande koostamise ajal on selle Euroopa kodanikualgatuse toetusavalduste kontrollimine pooleli.

►► **Algatuse veebileht:** stop-extremism.eu.

►► **Euroopa kodanikualgatuse ametlik register:** europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2017/000007 et.

Loomade heaolu parandamine: „Lõpp puurijastule“

Selles Euroopa kodanikualgatuses kutsuti komisjoni üles kehtestama Euroopa Liidus selgeid puurispidamise vastaseid õigusakte, et võimaldada põllumajandusloomade humansemat kohtlemist. Eelkõige lootsid korraldajad keelata pidada puurides linde, individuaallatrites emiseid ja üksikutes aedikutes vasikaid jne, et tagada loomade liikumisvabadus ja võimalus viibida üksteise lähedal oma karjas. Euroopa kodanikualgatus „Lõpp puurijastule“ esitati Euroopa Komisjonile 2020. aasta oktoobris. Komisjon vastas 30. juunil 2021, võttes endale kohustuse esitada 2023. aasta lõpuks seadusandlik ettepanek puuride kasutamise järkjärguliseks lõpetamiseks ja lõpuks keelustamiseks kõigi algatuses osutatud loomaliikide ja -kategooriate puhul.

►► **Algatuse veebileht:** endthecageage.eu.

►► **Euroopa kodanikualgatuse ametlik register:** europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2018/000004 et.

„Piirkondadevahelise võrdsuse tagamist ja piirkondade kultuuri säilitamist puudutav ühtekuuluvuspoliitika“

Algatuse korraldajad paluvad pöörata ühtekuuluvuspoliitikas eritähelepanu piirkondadele, mille rahvuslikud, etnilised, kultuurilised, usulised või keelelised omadused erinevad ümbritsevate piirkondade omadest.

Algul lükkas komisjon 2013. aastal algatuse registreerimise tagasi. Kuus aastat hiljem tühistas Euroopa Kohus selle otsuse. Korraldajad teatasid 1 414 175 kodaniku toetusest kogumisperioodi lõpus 2021. aasta mais (tähtaeg lükati COVID-19 pandeemia tõttu edasi). Toetusavalduste kontrollimine on pooleli.

►► **Algatuse veebileht:** www.nationalregions.eu.

►► **Euroopa kodanikualgatuse ametlik register:** europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2019/000007 et.

„Päästkem mesilased ja põllumajandustootjad! Keskonna puhtuse huvides muudame põllumajanduse mesilassõbralikumaks“

2019. aasta septembris registreeritud algatusega püütakse saavutada Euroopa põllumajanduse keskkonnanalane ja sotsiaal-majanduslik kestlikkus kolme eesmärgi abil: kaotada järkjärgult sünteetiliste pestitsiidide kasutamine 2035. aastaks, taastada elurikkus põllumajanduses ja toetada põllumajandustootjaid üleminekul kestlikule põllumajandusele. Komisjon väljendas oma 2023. aasta aprillis antud vastuses heameelt selle algatuse üle, millele on alla kirjutanud 1 054 973 kodanikku, ja tunnistas selle tähtsust. Pärast hindamist leidis komisjon siiski, et juba esitatud Euroopa rohelise kokkuleppe ettepanekud annavad algatuse eesmärkidele tervikliku vastuse. Prioriteet oli seega tagada, et kaasseadusandjad (parlament ja nõukogu) võtavad need ettepanekud vastu ja need viiakse kiiresti ellu.

►► **Algatuse veebileht:** <https://www.savebeesandfarmers.eu>.

►► **Euroopa kodanikualgatuse ametlik register:** <https://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2019/000016> et.

„Ei uimepüügile ja -kaubandusele“

Algatus kajastab üldsuse muret haipüügi ja -kaubanduse jätkusuutlikkuse pärast maailmas. Komisjoni kutsutakse üles võtma kaks meetet: lõpetama lahtiste haiuimedega kauplemise ELis ja laiendama ELi määrust uimepüügi keelustamise kohta (lahtiste haiuimede import, eksport ja transiit). Algatust toetati 1 119 966 allkirjaga. 2023. aasta juulis väljendas komisjon algatuse üle heameelt ja võttis endale kohustuse võtta meetmeid, uurimaks võimalust teha seadusandlik algatus, alustada mõjuhinnaangut, parandada asjakohast statistikat ning teha koostööd rahvusvaheliste partneritega.

►► **Algatuse veebileht:** <https://www.stop-finning-eu.org>.

►► **Euroopa kodanikualgatuse ametlik register:** <https://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2020/000001> et.

„Julmust vältiv kosmeetika – loomkatsetevaba Euroopa“

Algatus esitati, sest murti lubadust luua Euroopa, kus loomad kosmeetikatoodete katsete tõttu enam ei kannata ega sure. Algatuse korraldajad kutsusid üles muutma õigusakte, kaitsmaks ja tugevdamaks kosmeetikatoodete loomkatsete keeldu, muutma ELi kemikaale käsitlevaid õigusakte ja ajakohastama teadust, et kaotada järk-järgult kõik loomkatset ELis. Komisjon väljendas heameelt selle algatuse üle, millel on 1 217 916 toetusallkirja, tunnistas, et loomade heaolu on Euroopa kodanike jaoks jätkuvalt suur mure, ning rõhutas ELi juhtivat rolli selles valdkonnas. Komisjon käivitab seadusandlike ja muude meetmete tegevuskava, et veelgi vähendada loomkatset ja lõppkokkuvõttes saavutada kemikaale käsitlevate õigusaktide kohane, loomkatset mitte hõlmav õigusraamistik.

►► **Algatuse veebileht:** <https://crueltyfreeeurope.org/save-cruelty-free-cosmetics>.

►► **Euroopa kodanikualgatuse ametlik register:** <https://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2021/000006> et.

„Euroopa karusnahast priiks“

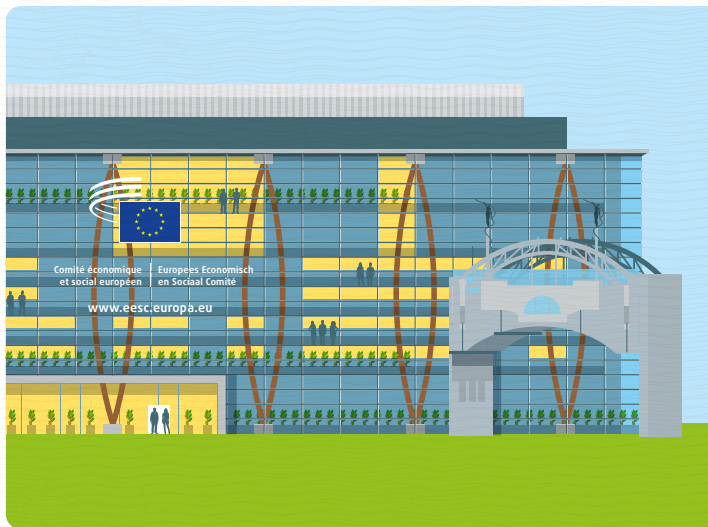
Algatus, mida toetati 1 502 319 kontrollitud allkirjaga, kinnitati 2023. aasta juunis kümnenda eduka Euroopa kodanikualgatusena. Algatuse „Euroopa karusnahast priiks“ eesmärk on keelustada seadusega karusloomafarmid ja neist pärit karusnahast tooted Euroopa turul nende julmade, ebaeetiliste, ohtlike ja jätkusuutmatute tavade tõttu. Euroopa Komisjon vaatab praegu algatust läbi ja peaks sellele vastama 2023. aasta detsembri keskpaigaks.

►► **Algatuse veebileht:** <https://furfreeeurope.eu>.

►► **Euroopa kodanikualgatuse ametlik register:** <https://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2022/000002> et.

RIIKIDEVAHELINE SILD

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on üks vanimaid ELi institutsioone, mis loodi Rooma lepinguga 1957. aastal. Komiteesse kuulub 329 liiget kõigist ELi liikmesriikidest. Liikmed esindavad tööandjaid, töötajaid ja kodanikuühiskonna organisatsioone.

Komitee keskendub nõuandva koguna demokraatlikele teemadele ning selle rolli hiljutine tugevdamine tegi temast peamise silla Euroopa kodanikuühiskonna ja Euroopa institutsioonide vahel. Teisisõnu, komitee on tänapäeval oluline kodanikuaktiivsuse ja osalusdemokraatia tugistruktuur.

Euroopa kodanikualgatuse algperioodil oli komitee teerajaja aktiivsetele kodanikele suunatud mitteametliku tugistruktuuri loomisel kogu ELis, sealhulgas üldise nõustamise, tõlkeabi ja käimasolevate kodanikualgatustega seotud arutelude korraldamises. Enamik neist teenustest kuulub nüüd ELi institutsioonide, näiteks Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni regulatiivsete kohustuste hulka.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kui kõige kogenum kodanike tugiasutus liidus jätkab teabe, suuniste ja platvormide pakkumist kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja ajutistele aktiivsetele kodanikerühmadele, kes tegelevad Euroopa kui sotsiaalsema ja demokraatlikuma koha kujundamisega maailmas. Alates 2012. aastast on komitee korraldanud Brüsselis igal aastal konverentsi, mida tuntakse Euroopa kodanikualgatuse päevana, pakkudes avatud ja vaba kohtumiskohta Euroopa kodanikualgatuse spetsialistidele ja aktivistidele kogu Euroopas.

►► eesc.europa.eu/eci-day

Lisaks kutsub komitee edukaid või peaaegu edukaid Euroopa kodanikualgatuste tegijaid oma täiskogu istungjärgudele ja käimasolevate algatuste korraldajaid osalema oma sektsioonide ja rühmade koosolekutel, et tugevdada dialoogi kodanike ja ELi institutsioonide vahel ning suurendada nende algatuste tuntust Euroopa avalikus elus. Kutsutute hulgas on järgmised algatused: „*Keelustada glüfosaat*“ (2017), „*Vähemuste turvapakett*“ (2018), „*Löpp äärmuslusele*“ (2019), „*Löpp puurijastule*“ ja „*Eat ORIGIN! Unmask your Food*“ (2020), „*Päästkem mesilased ja põllumajandustootjad!*“ (2022) ja „*Euroopa karusnahast priiks*“ (2023).

Lisaks käesolevale komitee 2023. aasta väljaandele „Euroopa demokraatiapass“ on 23 keeles saadaval mitmed muud väljaanded ja teenused [eesc.europa.eu/eci].

ROHKEM TOETUST

Toetust võib leida mitmelt poolt – peate seda lihtsalt kasutama

Euroopa Liidu kodanikuna ei ole Te sõna otseses mõttes üks. Teiesuguseid on üle 450 miljoni. Samuti pole Te üks, kui vajate valitsuse või kodanikuühiskonna toetust oma hääle kuuldavaks tegemiseks. Paljude saadaolevate ressursside seast soovitame Teile järgmisi riigiülse toetuse, suuniste ja meedia võimalusi üle kogu Euroopa.

Euroopa kodanikualgatus

Euroopa kodanikualgatuse foorum on veebipõhine koostööplatvorm, mis pakub kodanikele tuge Euroopa kodanikualgatuse korraldamise eri etappides. Foorumis antakse praktilist teavet Euroopa kodanikualgatuse kohta ning võimaldatakse inimestel arutada ELi poliitikat ja võimalikke algatusi. Samuti aitab see neid varajastel korralduslikel etappidel, alates partnerite leidmisest teistes riikides kuni eksperdinõuannete leidmiseni kampaaniate, rahaliste vahendite kogumise ja õiguslike küsimuste kohta. Eesmärk on edendada Euroopa kodanikualgatuse võimalike korraldajate, kodanike ja ekspertide suhtlust. Euroopa kodanikualgatuse foorum on teenus, mida pakub Euroopa Komisjon ja mida juhib Euroopa Kodanike Teenistus (ECAS).

►► europa.eu/citizens-initiative-forum/

Euroopa kodanikualgatuse kasutajatugi annab nõu ja toetust kogu ELi kodanikele ja organisatsioonidele, kes kaaluvad algatuse käivitamist. Seda sõltumatut kasutajatuge haldab Euroopa kodanikualgatuse assotsiatsioon, mille on loonud endiste ja käimasolevate kodanikualgatuste korraldajad. Kasutajatugi toetab konkreetseid Euroopa kodanikualgatusi kampaaniate, rahakogumise ja õigusnõustamisega.

►► citizens-initiative.eu

Euroopa kodanikualgatuse veebiraamatukogu Euroopa kodanikualgatusel on huvitav ajalugu, mis ulatub tagasi Euroopa Liidu algusaastatesse varastel 1990ndatel (pärast selle ametlikku muutmist majanduskoostöö liidust poliitiliseks liiduks). 2001. aastal Euroopa kodanikualgatuse arendamise toetamiseks loodud Initiative and referendum Institute Europe on kogunud veebi kõige olulisemad avaldatud väljaanded ning soovi korral saab instituut Teid suunata täiendavate allikate juurde.

►► iri-europe.org/index.php/publications/european-citizens-initiative

Osalusdemokraatia

Euroopa Parlamendi rakendus Citizens' App on nutitelefonide veebirakendus, mis pakub teavet Teid huvitavate teemade ja asukohtade kohta. See teavitab Teid Teie läheduses toimuvatest sündmustest, lisab lemmikuid Teie kalendrisse, näitab meelepärase kaardirakenduste kaudu kõige otsemat teekonda, pakub multimeediasisu (nt videod, netisaated ja slaidiseansid). Rakenduses saab teha otsinguid ja sisu jagada ning seda on võimalik kohandada ja järjestada. Rakendus on saadaval Apple Store'is ja Google Plays 24 keeles (Citizens' App).

►► europarl.europa.eu/at-your-service/en/stay-informed/citizens-app

Democracy Community on riikidevaheline demokraatia toetajate võrgustik, mida majutab platvorm Democracy International. See platvorm on avatud kõigile teavitamise, hariduslikel ja võrgustiku loomise eesmärkidel ning pakub osalemise lugusid ja üritusvõimalusi. Te saate end / oma organisatsiooni / institutsiooni registreerida ja luua demokraatia toetaja profiili.

►► democracy.community

Euroopa Kodanike Teenistus on rahvusvaheline organisatsioon, millel on üleeuroopaline liikmeskond. Selle ülesanne on anda kodanikele volitused, et luua kaasavam ja tugevam Euroopa Liit, edendades ja kaitstes kodanike õigusi ning arendades ja toetades mehhanisme, mis suurendavad kodanike ja kodanikuorganisatsioonide demokraatlikku osalust ja koostööd ELis.

►► ecas.org

Participo platvormi pakub OECD (Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon). Siin on võimalik leida erinevat teavet osalusdemokraatia ja otsedemokraatia uurimise ja praktika kohta kõigil poliitilistel tasanditel. See platvorm on osa OECD jõupingutustest uurida paradigma muutusi, st traditsioonilise esindusvalitsuse muutumist nüüdisaegse esindusdemokraatia suunas.

►► oecd.org/gov/innovative-citizen-participation.htm

Kodanikud ja ajakirjandus

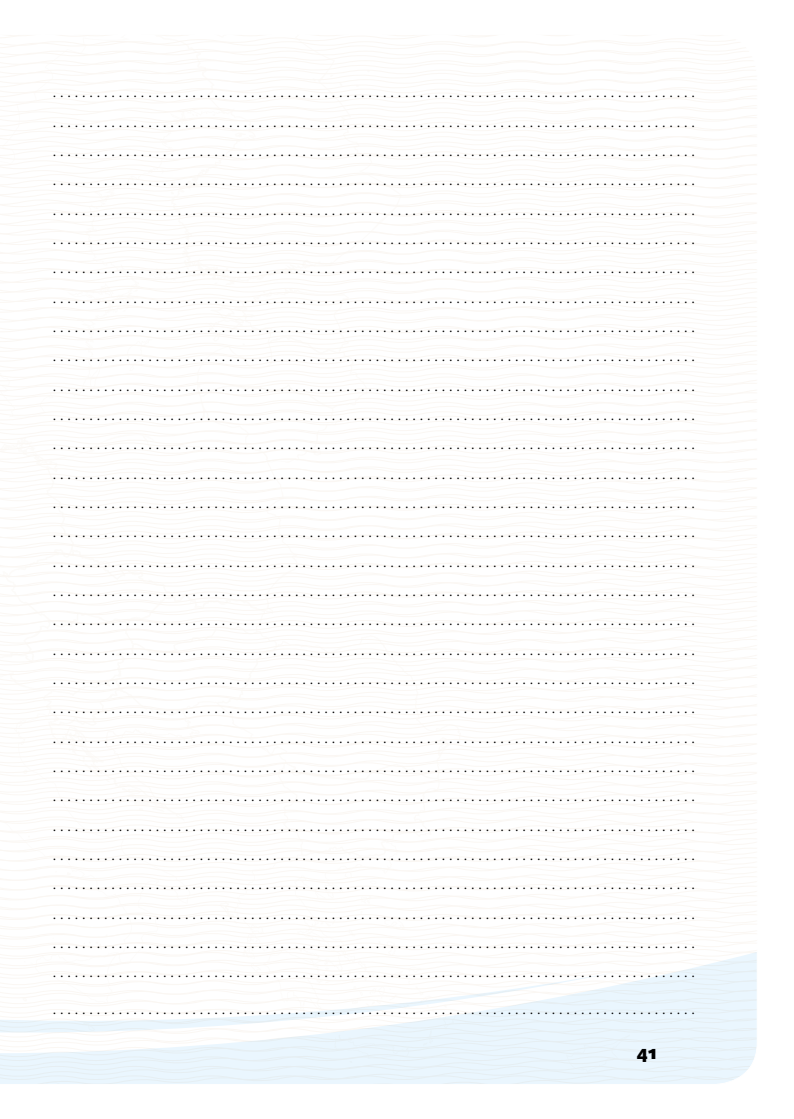
Euractiv seostab Euroopa kodanikuaktiivsuse professionaalse veebiajakirjandusega ning pakub 13 keeles (inglise, prantsuse, saksa, itaalia, tšehhi, bulgaaria, kreeka, horvaadi, poola, rumeenia, serbia, hispaania ja slovaki keel) lugusid, arvamusi, analüüse ja taustteavet Euroopa poliitikas toimuva kohta.

►► euractiv.com

Šveitsi ringhäälinguorganisatsiooni rahvusvahelise talituse **Swissinfo platvormi #deardemocracy** peamine ülesanne on edastada teavet nüüdisaegse osalus- ja otsedemokraatia kohta. See pakub kümnes keeles (inglise, prantsuse, saksa, hispaania, araabia, vene, hiina, portugali, itaalia ja jaapani keel) uudiseid, arvamusi ja taustteavet kodanikuaktiivsuse ja osalusdemokraatia kohta kogu maailmas.

►► swissinfo.ch/directdemocracy

Käesolev väljaanne on ajakohastatud versioon Euroopa demokraatiapassist, mille koostas ja milleks vajaliku uurimistöö tegi üleilmse demokraatia teema korrespondent ja nüüdisaegse otsedemokraatia ülemaailmse foorumi kaasesimees Bruno Kaufmann. Kontakt: send@brunokaufmann.email.

**Euroopa Majandus- ja
Sotsiaalkomitee**

Rue Belliard/Belliardstraat 99
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

www.eesc.europa.eu

Printed by the EESC-CoR Printing and Distribution Unit, Belgium

EESC-2023-85-ET

© Euroopa Liit, 2024

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud.

Fotode / illustatsioonide kasutamiseks või kopeerimiseks tuleb
luba taotleda otse autoriõiguse valdaja(te)lt.

© Shutterstock, eamesBot

Print

QE-02-23-324-ET-C
ISBN 978-92-830-6352-0
doi:10.2864/12507

PDF

QE-02-23-324-ET-N
ISBN 978-92-830-6350-6
doi: 10.2864/28259

ET